Εμπρός! 20·3·88

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Σάμουελ Μπέκετ:

«ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ»

Από το «Θέατρο Ενα»

Σκηνοθεσία: **Ανδρέας Πάντζης**
Σκηνικά-κοστούμια: **Θεόδουλος**
Φωτισμός: **Ανδρέας Χριστοδουλίδης**
Παίζουν: **Ανδρέας Βασιλείου (Χαμ), Κυριάκος Ευθυμίου (Κλοφ), Σοφοκλής Κωμοδρόμος (Ναγκ), Ιωάννα Σιαφκάλλη (Νελλ)**

Δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη η παράσταση που δίνει τώρα το «Θέατρο Ένα» με το έργο του Σάμουελ Μπέκετ «Το τέλος του παιχνιδιού». Ας μην περιοριστούν οι θεατρόφιλοι αλλά κυρίως οι άνθρωποι που άμεσα σχετίζονται με το θέατρο στα δικά τους «στρατόπεδα». Είναι μια παράσταση που αξίζει να ειδωθεί και να συζητηθεί.

Ο Σάμουελ Μπέκετ είναι ένα από τα λογοτεχνικά και θεατρικά τέρατα της εποχής μας, από τους θεμελιωτές του θεάτρου του παράλογου, όπως επικράτησε να λέγεται. «Στο τέλος του παιχνιδιού» τόσο ο θεατής όσο και ο ηθοποιός και ο σκηνοθέτης βρίσκονται αμέσως αντιμέτωποι μ' ένα λόγο γυμνό, αμείλικτο, καθαρισμένο από κάθε λογοτεχνική αναφορά και φόρτιση όχι λόγο που συνηθίσαμε αλλά το περίβλημά του.

Μέσα στο λόγο διαγράφεται παράλληλα και η γραμμή που συνδέει τις «τρεις γενιές» των ηρώων του έργου. Στη γλώσσα του Ναγκ και της Νελλ ακούγονται ακόμα φράσεις χρωματισμένες με νοσταλγία που αναφέρονται σ' ένα πραγματικό κόσμο, που κάποτε υπήρχε. Πρόκειται για τη γλώσσα το παρελθόντος, για μια λεπτή ακτίνα αναμνήσεων, έτοιμη να σβήσει. Ο ήρωας της «μέσης γενιάς» ο Χαμ κατέχει δυο διαφορετικές γλώσσες. Όταν αφηγείται κομμάτια από το μυθιστόρημα του, χρησιμοποιεί κι αυτός μια γλώσσα του παρελθόντος, σάμπως να τελετουργεί, καλώντας κάποια ωχρά πνεύματα, που διατηρούν την ικανότητα να συνδέονται σε κάποια ιστορία. Με τον Κλοβ μιλά μια άλλη γλώσσα, την γλώσσα που είναι η μοναδική για τον Κλόβ γλώσσα, γυμνή, στεγνή, ανίκανη ν' αποδώσει τις συνδέσεις των πραγμάτων. Ο Κλοβ είναι το τέλος, μ' αυτόν η γραμμή τελειώνει, «το παιχνίδι τελειώνει». Λέει ο Κλόβ (το τσιτάτο δίνεται από μνήμης και πιθανόν κάπως αλλαγμένο): «Τί σημαίνει χτες: Είναι εκείνη η βρώμικη μέρα που ήταν πριν από τούτη την βρώμικη μέρα. Εσύ μ' έμαθες να το λέω έτσι. Αν δεν σου αρέσει, μάθε μου άλλα». Χωρίς σκηνική δράση η γλώσσα είναι το μέσο ύπαρξης του κάθε ήρωα. Ο Κλοβ υπάρχει μέσα από την γλώσσα που του δίδασκε ο Χαμ, επομένως είναι δημιούργημα του Χαμ γι' αυτό μιλήσαμε για «τρεις γενιές» των ηρώων.

Η γραμμή αυτή «των γενεών» φαίνεται και από την αντίστροφη κατεύθυνση. Ο Κλοβ ακόμα περπατά και βλέπει. Ο Χαμ είναι τυφλός και παράλυτος και οι γονείς του ανθρώπινα απομεινάρια χωρίς πόδια.

Η κατάσταση αυτή των ηρώων και το υπόγειο και σκοτεινό καταφύγιο μέσα στο οποίο βρίσκονται δεν χρειάζεται να δικαιολογηθεί με εξωτερικές αιτίες, αυτή βοηθά τον συγγραφέα να προβάλει το κύριο θέμα του έργου, το θέμα των ανθρωπίνων σχέσεων. Και πολύ σωστά ο σκηνοθέτης απόφυγε τον πειρασμό των εξωτερικών εφφέ, της εξωτερικής δικαιολογίας.

Ο άξονας του έργου είναι η σχέση του Χαμ και του Κλοβ. Είναι ένα ζευγάρι που η έντονη σχέση τους τους απομονώνει μέσα στο σύμπαν και μετατρέπει όλα έξω απ' αυτή την απομόνωση σε «τίποτα, τίποτα, τίποτα», σχέση που

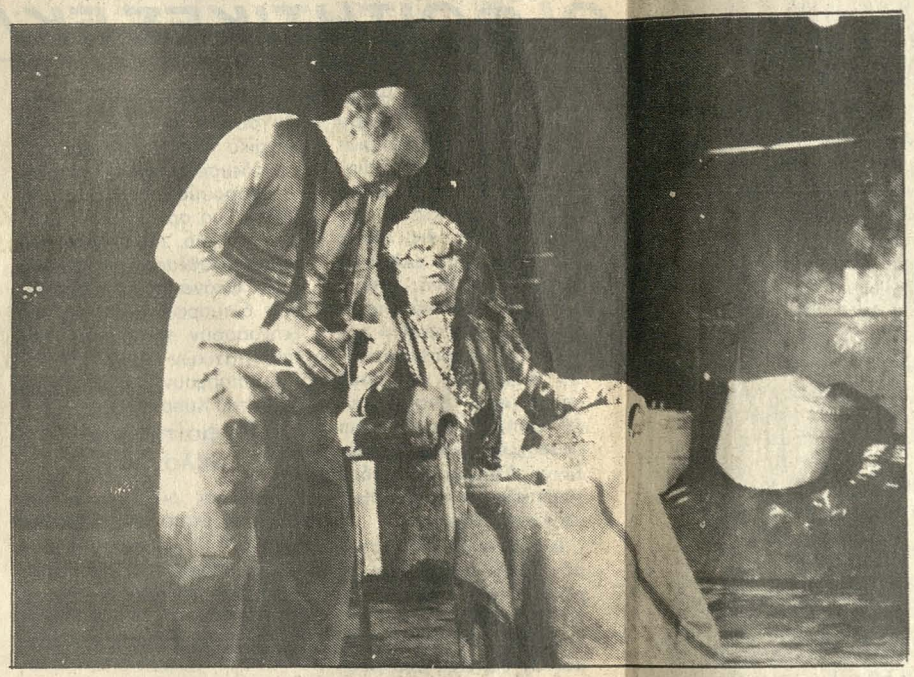

μπορεί να υπάρχει μεταξύ των «ζευγαριών» βασανιστής - θύμα, άνδρας - γυναίκα, δημιουργός - δημιούργημα, πατέρας - γιός, Θεός - άνθρωπος.

Άραγε εννοούσε αυτή την σχέση και ο σκηνοθέτης, όταν σε μια στιγμή ο Χαμ και ο Κλοβ τεντώνοντας τα χέρια ο ένας στον άλλο χωρίς να φτάνουν παριστάνουν, όπως μας φάνηκε, την σκηνή του Σαβαώθ και του Αδάμ από το έργο του Μιχαήλ Άγγελου;

Όταν ο Κλοβ κουβαλεί με κόπο τη σιδερένια σκάλα θυμίζει τον Χριστό που κουβαλεί τον σταυρό του ενώπιον του πατέρα - Θεού, του Χαμ.

Η βία, βασανιστική αυτή σχέση, η μάχη για την εξουσία ανάμεσα στον Χαμ και τον Κλόβ σβήνει αμέσως μόλις ο Κλοβ βγαίνει από τη σκηνή και η ένταση και η αντιπαράθεση χάνονται. Τότε όμως έρχεται το αίσθημα της μοναξιάς, που είναι το πιο φοβερό για τον άνθρωπο, ο οποίος υπάρχει μόνο μέσα απ' αυτή την σχέση και νιώθει ν' απειλείται η ύπαρξη του από τη μοναξιά. Μόνος του στη σκηνή ο Χαμ μετατρέπεται σε φοβισμένο στο σκοτάδι παιδί που φωνάζει κάποιο κοντά του. Ο κόσμος των δύο στενεύει ως την μοναξιά του ενός και σβήνει.

Πολύ έξυπνος και σημαντικός για την παράσταση ο φωτισμός του Ανδρέα Χριστοδουλίδη. Για την ευγενική πράξη του να προσφέρει το δικό του θεατρικό σπίτι για την επιτυχία ενός άλλου σκηνοθέτη εκφράζουμε την εκτίμησή μας.

Το σκηνικό του Θεόδουλου επεκτάθηκε σ' όλο τον χώρο το θεατρου, κλείνοντας μέσα και τον θεατή και συμβάλλοντας έτσι στην επικοινωνία του με το έργο.

Και οι τέσσερις ηθοποιοί που παρουσιάστηκαν στο έργο βγήκαν πολύ κερδισμένοι σε σχέση με τις προηγούμενες τους εμφανίσεις.

Έκπληξη μας προκάλεσε η εμφάνιση του Σοφοκλή Κωμοδρόμου. Παίζοντας μόνο με το πρόσωπο και τα χέρια του, ο ηθοποιός είναι πολύ εκφραστικός. Στη σκηνή της «ιστορίας» του Χαμ ο Νάγκ Κωμοδρόμος δίνει εντυπωσιακό παντομιμικό μονόλογο. Καλή ήταν, επίσης, η Ιωάννα Σιαφκάλλη στο ρόλο της Νελλ.

Ακίνητος στην αναπηρική καρέκλα με μαύρα γυαλιά ο Ανδρέας Βασιλείου παίζει στην ουσία μόνο με τη φωνή ένα δύσκολο και εξοντωτικό ρόλο, που τον κρατά σε πολύ καλό επίπεδο σε όλη την διάρκεια της παράστασης.

Ο Κυριάκος Ευθυμίου έπλασε τον ήρωά του ολοκληρωμένο και τον άφησε να περπατά από μόνος του πάνω στη σκηνή. Η «κουζίνα» του ηθοποιού, η διπλή δηλαδή ιδιότητα, που βλέπουμε πολλές φορές να πηγάζει από την συνύπαρξη του ηθοποιού και του ήρωα δεν πρόβαλε καθόλου στο πρώτο πλάνο.

Όλη η κίνηση στη σκηνή είναι δική του και την έδωσε με δυναμισμό.

Όλα όσα είπαμε ως εδώ λέχτηκαν και σε πίστη του σκηνοθέτη. Όταν μια παράσταση έχει τέτοιο ανιαίο χαρακτήρα είναι ασφαλώς κατάκτηση του βασικού δημιουργού. Πιστεύουμε, ότι ο Α. Πάντζης κατανόησε βαθειά το κείμενο του Μπέκετ και έπλασε την φόρμα της παράστασης με μέτρο και συνέπεια.

Ν.Γ.